

Inleiding

Betere regelgeving is belangrijk. Wetgeving is geen doel op zich, maar een middel om de gemeenschappelijke problemen, waarmee we als samenleving worden geconfronteerd, aan te pakken en bedrijven en burgers voordelen te bieden. Doelgerichte, op feiten gebaseerde en eenvoudig geformuleerde regelgeving heeft meer kans om correct te worden nageleefd en de doelstellingen ervan zullen eerder worden verwezenlijkt. Ook goede communicatie en informatievoorziening over deze wetgeving vergroot het begrip ervoor en de naleving ervan. Dat geldt zowel voor economische als voor maatschappelijke en milieudoelstellingen. Moderne, evenredige regels die zijn afgestemd op hun doel zijn van wezenlijk belang voor de rechtsstaat en het hooghouden van onze gemeenschappelijke waarden, maar ook voor de efficiëntie van overheden en bedrijven. De overheid wordt vaak verweten dat zij bedrijven lastigvalt met te veel onnodige regels of regels die al te zeer lijken in te grijpen in bepaalde aspecten van de dagelijkse bedrijfspraktijk. Tegelijkertijd verwacht men dat de overheid zich ook richt op effectieve oplossingen voor de grote uitdagingen: werkgelegenheid en groei, investeringen, veiligheid en klimaat om er een paar te noemen.

Toen dit kabinet aantrad, heeft zij vanaf het begin duidelijk gemaakt dat het voor grote uitdagingen zou komen te staan, maar ook dat de beginselen van betere regelgeving meer en meer het proces van beleidsvorming zouden moeten bepalen. Het kabinet beloofde daarbij bedrijven centraal te stellen en zich te concentreren op zaken die er voor bedrijven toe doen en samen met hen concrete knelpunten op te lossen waar zij in de bedrijfspraktijk last van hebben. Samen hebben we daar flinke stappen in kunnen zetten.

De afgelopen vier jaar heeft het kabinet hard gewerkt aan betere wet- en regelgeving, het verbeteren van de dienstverlening en het verminderen van de ervaren regeldruk. Minder ervaren regeldruk zorgt voor meer ruimte voor innovatie en maatschappelijk initiatief, draagt bij aan het werkplezier van ondernemers en heeft een gunstig effect op het Nederlandse ondernemings- en vestigingsklimaat. Kabinet, toezichthouders, bedrijfsleven, instellingen, inspecties en mede-overheden hebben de afgelopen tijd intensief samengewerkt om belemmeringen in wet- en regelgeving te inventariseren en gezamenlijk op te lossen. Zo heeft de maatwerkaanpak in diverse sectoren een stevige impuls gegeven aan regeldrukvermindering die voor doelgroepen merkbaar is. Ook de Life-event aanpak, de MKB-toets en de Commissie Betere regelgeving bedrijven zorgen dat ondernemers meer en beter betrokken worden bij de vormgeving van wet- en regelgeving en door de totstandkoming van digitale hulpmiddelen, zoals regelhulpen en ondernemersplein.nl, is bijgedragen aan een groter gemak voor ondernemers en een vermindering van de ervaren regeldruk.

Tegelijkertijd realiseert het kabinet zich dat er nog verdere stappen te zetten zijn. Zo geven ondernemers aan dat wetgeving vaak complex is en dat de overheid daar slecht over communiceert. Ook zijn er geluiden dat een nieuwe kwantitatieve doelstelling nodig zou zijn om onnodige regeldruk terug te dringen en dat Nederland internationaal gezien slecht scoort in het terugdringen van regeldruk.

Complexiteit van wet- en regelgeving

Complexiteit van wet- en regelgeving is een veelgehoorde klacht van ondernemers. Dat is in de laatste voortgangsrapportage ook aan de Kamer gemeld¹. Natuurlijk is het uitgangspunt dat wetgeving zo simpel mogelijk dient te zijn. Maar dit is niet altijd haalbaar omdat bijvoorbeeld met verschillende wensen en belangen rekening moet worden gehouden. In dat geval is het belangrijk dat bedrijven meer en beter inzicht krijgen in wat de betreffende regelgeving voor hen betekent. Zoals in de vorige voortgangsrapportage al naar voren kwam, is dat juist een probleem. Onduidelijkheid over de eisen die er vanuit de regelgeving aan ondernemers gesteld worden en gebrekkige communicatie daarover leiden tot veel irritatie en ervaren regeldruk bij ondernemers. Dit blijkt ook weer uit recente klantreisonderzoeken naar het aannemen van een eerste werknemer en het aanvragen van innovatiesubsidies. Veel departementen ontwikkelen hiertoe al regelhulpen waarmee ondernemers kunnen zien welke verplichtingen uit regelgeving op hen van toepassing is. Zo is er in zeer korte tijd een adviestool ontwikkeld voor de € 4.000,- tegemoetkoming die ondernemers in door COVID-19 getroffen sectoren konden aanvragen (TOGS). Terugblikkend heeft het programma regelhulpen tegen de dertig regelhulpen tot stand gebracht. De overheid blijft werken aan betere communicatie en goed toegankelijke informatie.

¹ Tweede Kamer, 29515 nr.446

Dit voorkomt onzekerheid bij ondernemers of wel aan regelgeving wordt voldaan en onzekerheid omtrent de handelwijze van uitvoeringsinstanties.

Wel of geen nieuwe kwantitatieve doelstelling

In een recente motie van kamerleden Stoffer en Van Haga wordt het kabinet opgeroepen om zich nog deze kabinetsperiode in te spannen voor het hanteren van een nullijn ten aanzien van de regeldrukontwikkeling². Met onderstaande reactie ga ik hier nader op in.

Na de oorspronkelijke nulmeting van 16 miljard administratieve lasten in 2003³ zijn er door de regeldrukprogramma's van verschillende kabinetten in de 14 jaar daarna enkele miljarden netto vanaf gegaan. Een veelgehoorde klacht van ondernemers was echter dat deze cijfers niet zoveel zeggen over de ervaren regeldruk door een individuele ondernemer. Bovendien bleek dat het na opeenvolgende generieke reductiedoelstellingen van de afgelopen jaren steeds lastiger is geworden om nieuwe regeldrukvermindende maatregelen te vinden, zonder daarbij afbreuk te doen aan de borging van publieke belangen.

Een kwantitatieve doelstelling heeft in het verleden zeker een bijdrage gehad in het terugdringen van de regeldrukkosten, maar liep in de praktijk steeds meer tegen beperkingen aan. Bovendien werd door ondernemers zelf aangegeven dat niet zozeer de kosten als wel de werkbaarheid en de begrijpelijkheid van regelgeving het grootste probleem vormen. Met de huidige regeldrukaanpak is dan ook bewust verder gekeken dan alleen naar metagegevens over vooraf ingeschatte regeldrukkosten. Daar hebben we in overleg met diverse stakeholders, waaronder MKB-NL bewust voor gekozen. Ondernemers zeiden zich nauwelijks te herkennen in de cijfers omdat de behaalde reducties niet als merkbaar werden ervaren.

Invoering van een kwantitatieve doelstelling in de vorm van een nullijn kent de nodige praktische en beleidsmatige bezwaren en is op korte termijn niet haalbaar. De systematiek van een nullijn impliceert dat voor iedere stijging van de regeldrukkosten een evenredige reductie moet worden gevonden. Dit vereist inzicht in alle regeldruktoenames en -afnames als gevolg van nieuwe wet- en regelgeving. Hiervoor dient een 'boekhoudsysteem' te worden opgezet waarin alle departementen de regeldrukeffecten van de door hen opgestelde wet- en regelgeving moeten bijhouden. Ervaring uit het verleden leert dat het opzetten, vullen en Rijksbreed uitrollen van een dergelijk systeem veel tijd kost.

Daarnaast zullen er politieke afspraken moeten worden gemaakt over hoe de systematiek van een nullijn praktisch wordt vormgegeven. Hoe gaan we bijvoorbeeld om met dossiers die buiten de directe invloedssfeer van het kabinet staan, zoals implementatie van Europese regelgeving? Wanneer we bijvoorbeeld kijken naar de ontwikkeling van de regeldrukcijfers tijdens deze kabinetsperiode, dan blijkt dat de regeldrukeffecten als gevolg van implementaties van Europese regelgeving hier een groot aandeel in hebben. Een andere relevante vraag is, kiezen we voor een Rijksbrede nullijn of een departementale nullijn? Ervaringen uit het verleden leren dat een nullijn pas effectief kan zijn wanneer er sprake is van een departementale nullijn waarbij regeldruktoenames op het ene beleidsterrein niet op andere beleidsterreinen kunnen worden 'afgeschoven'. Ten slotte dient er ook besluitvorming plaats te vinden over de reikwijdte van de nullijn systematiek: beperkt de systematiek zich tot regeldrukkosten die voortvloeien uit de verplichtingen in wet- en regelgeving, of dienen daarbij ook de kosten als gevolg van de uitvoering te worden meegenomen?

Ongeacht de gekozen systematiek zullen departementen in ieder geval actief op zoek moeten gaan naar compenserende reductiemogelijkheden in bestaande wet- en regelgeving. Het vinden van compensatie door vereenvoudiging van bestaande wet- en regelgeving is in de laatste maanden van deze kabinetsperiode niet haalbaar.

De invoering van een nullijn zou een terugkeer betekenen naar een eenzijdige focus op de ontwikkeling van de regeldrukkosten op macroniveau. Zoals ATR terecht constateerde in haar jaarverslag over 2019 heeft een focus op de kosten alleen toegevoegde waarde als ook de baten van regelgeving op een systematische manier daarbij in beeld worden gebracht. Alleen dan kan de maatschappelijke meerwaarde van regelgeving worden bepaald en is een oordeel mogelijk over de proportionaliteit van de regeldrukkosten die met die regelgeving gepaard gaan.

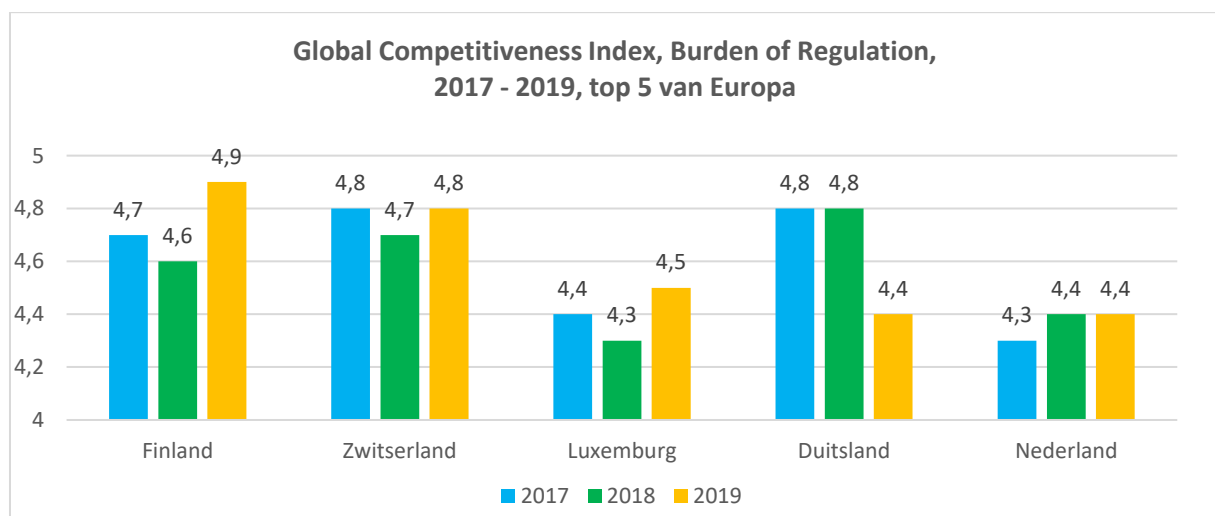
² 35570-XIII-71

³ <http://ondernemerschap.panteia.nl/pdf-ez/a200401.pdf>

Met een dergelijke uitbreiding zou de Nederlandse aanpak volgens ATR richting een volwaardig 'impact assessment'-systeem bewegen, zoals ook wordt geadviseerd door de OESO en wordt gehanteerd door bijvoorbeeld de Europese Commissie⁴. ATR is voornemens over die ontwikkeling te adviseren naar aanleiding van de evaluatie van ATR. Ik stel dan ook voor de uitkomsten van dit ATR-advies af te wachten en de keuze voor het al dan niet invoeren van een nieuwe kwantitatieve doelstelling – in wat voor vorm dan ook – aan een nieuw kabinet te laten. In dat kader zal ik ook naar aanleiding van een motie van de kamerleden Wiersma, Aartsen en Graus⁵ nog voor de formatie de voor- en nadelen van de zogenoemde one in, one out-systematiek in kaart brengen.

Regeldruk in internationaal verband

Het is relevant om de Nederlandse aanpak van regeldruk ook in internationale context te bezien. De kwaliteit van wet- en regelgeving en het wegnemen van onnodige regeldruk zijn belangrijk voor een concurrerend en uitdagend internationaal ondernemingsklimaat in Nederland. Dit prikkelt bedrijven om te innoveren en nieuwe ondernemers om een bedrijf te starten. Beide zijn belangrijk voor economische groei. Er bestaan helaas geen internationale vergelijkingen die regeldrukbeleid of de gevolgen daarvan in zijn geheel omvatten. Wel is er één specifieke ranglijst van de OESO waar we minder goed scoren. Het gaat dan om de toepassing van het Integraal Afwegingskader⁶. Hierop hebben we de OESO ook om advies gevraagd. Op het gebied van regeldruk echter scoren we volgens de OESO juist bovengemiddeld⁷. Daarnaast hanteert het World Economic Forum (WEF) de "Burden of Government Regulation"-indicator als onderdeel van de Global Competitiveness Index. Deze indicator komt tot stand door een enquête onder zowel grote als kleine ondernemingen waarbij respondenten wordt gevraagd om op een schaal van 1 (beschouwd als een van de slechtste ter wereld) tot 7 (beschouwd als een van de beste ter wereld) de prestaties te beoordelen op verschillende onderwerpen van het land waar de respondent actief is. Deze indicator meet in welke mate het belastend is om aan overheidsverplichtingen te voldoen. Onder deze verplichtingen wordt onder meer verstaan: het verkrijgen van vergunningen, het voldoen aan regelgeving, en rapportageverplichtingen. Nederland scoort daarin goed. In Europa staat Nederland in de top vijf en hebben we alleen Finland, Zwitserland, Luxemburg en Duitsland voor ons (zie onderstaande figuur)⁸. Hieruit blijkt dat internationaal gezien Nederlandse ondernemers relatief weinig regeldruk ervaren als gevolg van overheidsverplichtingen.

⁴ OESO, Regulatory Policy Outlook 2018, blz. 216-217

⁵ 35570-XIII-20

⁶ Zie: <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/EU-Highlights-Brochure-2019.pdf>

⁷ Zie: <http://www.oecd.org/regreform/regulatory-policy/regulatory-impact-assessment-in-the-netherlands.htm>

⁸ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2019/competitiveness-rankings/#series=EOSQ048>

Voortgangsrapportage

Zoals in de Programmabrief is aangegeven werkt het kabinet aan de hand van onderstaande vijf sporen gericht aan betere regelgeving en dienstverlening voor ondernemers

	Spoor	Onderdelen
1	Betere nieuwe regels door effectieve consultatie, onafhankelijke toetsing en meer ruimte voor Experimenteren	<ul style="list-style-type: none">- MKB-toets- Toetsing door ATR- Herziening IAK- Wettelijke experimenteerruimte
2	Merkbaar meer ruimte voor innovatie en ondernemerschap	<ul style="list-style-type: none">- Departementale actieprogramma's- Generieke instrumenten: maatwerk aanpak, Life events-aanpak en de Strategische commissie betere regelgeving bedrijven
3	Beter, slimmer en efficiënter toezicht	<ul style="list-style-type: none">- Digitalisering- Platformeconomie- Nieuwe technieken
4	Betere regelgeving in Europa en bij gemeenten	<ul style="list-style-type: none">- Betere regelgeving in Europa- Gemeenten
5	Betere (digitale) dienstverlening	<ul style="list-style-type: none">- Digitale basisinfrastructuur- Hulp bij naleving van regels

Op de meeste sporen zijn de afgelopen maanden weer stappen gezet. In deze voortgangsrapportage wordt ingegaan op de voornaamste resultaten tot nu toe binnen de sporen. In de bijlage bij deze voortgangsrapportage zijn de programma's van de verschillende ministeries bijgevoegd, waarin per maatregel kort de laatste stand van zaken is beschreven.

Spoor 1: Betere nieuwe regels door effectieve consultatie, onafhankelijke toetsing en meer ruimte voor experimenteren

Het vroegtijdig betrekken van ondernemers bij het nadenken over nieuwe wet- en regelgeving is een van de belangrijkste uitgangspunten van het betereregelgevingsbeleid. Het Integraal Afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK), het inzetten van de MKB-toets en onafhankelijke toetsing door het Adviescollege Toetsing Regeldruk zijn essentiële instrumenten voor beleidsmakers om de werkbaarheid, proportionaliteit en mogelijke onvoorziene effecten hiervan voor het mkb in kaart te brengen en tot een goede afweging te komen of wet- en regelgeving het meest effectieve instrument is om publieke belangen te borgen.

MKB-toets

Het aantal georganiseerde MKB-toetsen staat inmiddels op 29 stuks. Dat is een toename van 9 stuks ten opzichte van de vorige voortgangsrapportage. Het aantal voorgenomen toetsen bedraagt momenteel 12 stuks. Deze ontwikkeling moet in het licht gezien worden van de focus bij overheid én bedrijfsleven op de corona-crisis in het voorjaar en het feit dat de panelgesprekken van de MKB-toets niet meer fysiek konden plaatsvinden. Inmiddels vinden de panelgesprekken digitaal plaats, zoals bijvoorbeeld in het kader van de Uniformering loonwaardebepaling Participatiewet, en is er sinds de zomer weer meer aandacht voor wetgeving met substantiële regeldrukeffecten voor het MKB.

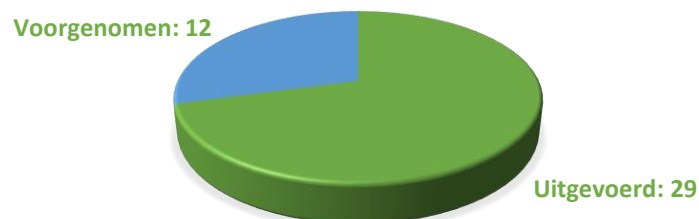
Voorbeeld van de MKB-toets: Uniformering loonwaardebepaling Participatiewet

Werkgevers ondervinden hinder van de verschillen tussen methodes voor loonwaardebepaling en van verschillende betaalmomenten van loonkostensubsidie. Daarom komen er nieuwe regels die deze problemen moeten wegnemen. In het concept-besluit loonkostensubsidie Participatiewet 2021 (en een daarop gebaseerde ministeriële regeling) is een uniforme loonwaardemethode opgenomen, zodat straks landelijk op basis van 1 methode de loonwaarde bepaald wordt. Op 1 september 2020 is dit voorstel in een MKB-toets via een digitale paneldiscussie besproken. De opbrengst hiervan wordt in de nota van toelichting op het besluit opgenomen. Alle deelnemers waren positief over het verloop van deze MKB-toets. Werkgevers geven aan dat het uniformeren van de loonwaardebepaling een belangrijke verbetering betekent. Dit vergroot de herkenbaarheid, gebruikersvriendelijkheid, snelheid en samenwerking. Het werken met één methode komt tevens de kwaliteit van de loonwaardebepaling ten goede.

Ook bij de recent uitgevoerde MKB-toetsen blijkt in het algemeen tevredenheid bij beleidsmedewerkers en mkb-ondernemers en leiden de panelgesprekken gewoonlijk tot nieuwe inzichten en wederzijds meer begrip. Van de eerste MKB-toetsen is gekeken of inmiddels te zeggen valt of en in welke mate de MKB-toets heeft geleid tot aanpassingen in de wijze waarop deze uiteindelijk zijn vormgegeven. Dat blijkt bij 7 stuks het geval te zijn, waaronder het Warenwetbesluit Meel en Brood en de Berekeningsmethode Terugverdiendtijd methodiek Energie besparende maatregelen. Tot nu toe hebben 3 toetsen mede bijgedragen aan het intrekken van voorgenomen regelgeving of het heroverwegen van de voorgenomen maatregelen. Het voorstel voor een wettelijk minimumtarief voor zzp'ers is hier een goed voorbeeld van.

Bij MKB-Nederland hebben zich op dit moment ongeveer 400 mkb-ondernemers laten registreren. Deze zijn in principe bereid deel te nemen aan toekomstige mkb-toetsen als die voor hen relevant blijken te zijn. Ook ONL blijft bijdragen aan het vinden van deelnemers aan MKB-toetsen. Daarmee wordt het risico verkleind dat voorgenomen toetsen niet door kunnen gaan, omdat te weinig deelnemers voor een MKB-toets kunnen worden gevonden. In de bijlage bij deze voortgangsrapportage is een compleet overzicht van het aantal uitgevoerde en van de op dit moment geplande MKB-toetsen opgenomen. Medio 2021 zal het instrument MKB-toets worden geëvalueerd.

MKB-TOETSEN STAND VAN ZAKEN 1 NOVEMBER 2020

Andere vormen van consultatie

Naast de MKB-toets zoekt het kabinet ook naar andere manieren om ondernemers zoveel mogelijk bij de totstandkoming van beleid en wetgeving te betrekken. Een voorbeeld daarvan is de totstandkoming van het nieuwe mestbeleid. Recent heeft de minister van LNV in een brief aan de Kamer de contouren van het toekomstige mestbeleid geschetst⁹. Met de contouren van het toekomstig mestbeleid wil de Minister van LNV toewerken naar een eenvoudiger mestbeleid, met meer transparante meststromen en tegelijkertijd de waterkwaliteitsdoelen behalen. Ook moet het toekomstig mestbeleid bijdragen aan de reductie van broeikasgassen, het verbeteren van de bodem en bijdragen aan het herstel en behoud van biodiversiteit. Door in te zetten op een grondgebonden melkveehouderij en volledige afvoer van mest door niet-grondgebonden bedrijven kan de mestketen transparanter worden, de uitvoering en handhaving eenvoudiger en liggen er mogelijkheden om de regeldruk voor de individuele boer te verminderen.

Deze contouren zijn gebaseerd op diverse regiobijeenkomsten met stakeholders die de afgelopen jaren hebben plaatsgevonden waarin vele ideeën naar voren zijn gebracht, soms toegespitst op één deelonderwerp. Zo is veel input verkregen vanuit de agrarische sector en andere belangstellenden. Het huidige mestbeleid is in de loop der jaren uitgegroeid tot een ingewikkeld stelsel. De sector vraagt om zoveel mogelijk eenvoud in de regels.

Webinar nieuw mestbeleid

Op 13 oktober 2020 is een grote webinar gehouden waar de contouren voor het nieuwe mestbeleid op een interactieve manier besproken werden met meer dan 300 stakeholders en deskundigen. Deze digitale lancering van het nieuwe mestbeleid bestond uit diverse interactieve polls, een enquête, live reacties en vragen. Het leverde boeiende discussies op en achteraf bleek de waardering van de deelnemers hoog. De uitkomsten hiervan worden gebruikt bij de verdere invulling van de contouren om uiteindelijk tot zo eenvoudig mogelijke regels te komen. Ook gedurende de nadere invulling van het mestbeleid wordt nauw

⁹ Tweede Kamer, 33037 nr.374

contact gehouden met stakeholders: boeren, waterschappen, politiek, kennisinstellingen en maatschappelijke belangenorganisaties. Deze uitwerking is bepalend voor de mate waarin de lagere regeldruk ook daadwerkelijk kan worden gerealiseerd. Dit webinar heeft laten zien dat in tijden van corona ook digitaal er een goede uitwisseling van ideeën mogelijk is.

Toetsing door ATR

De vroege toetsing door het Adviescollege Toetsing Regeldruk (ATR) is een belangrijk instrument in het totale regeldruksysteem. Het onafhankelijke ATR toetst voorgenomen regelgeving in een vroege fase van het regelgevingsproces op regeldruk.

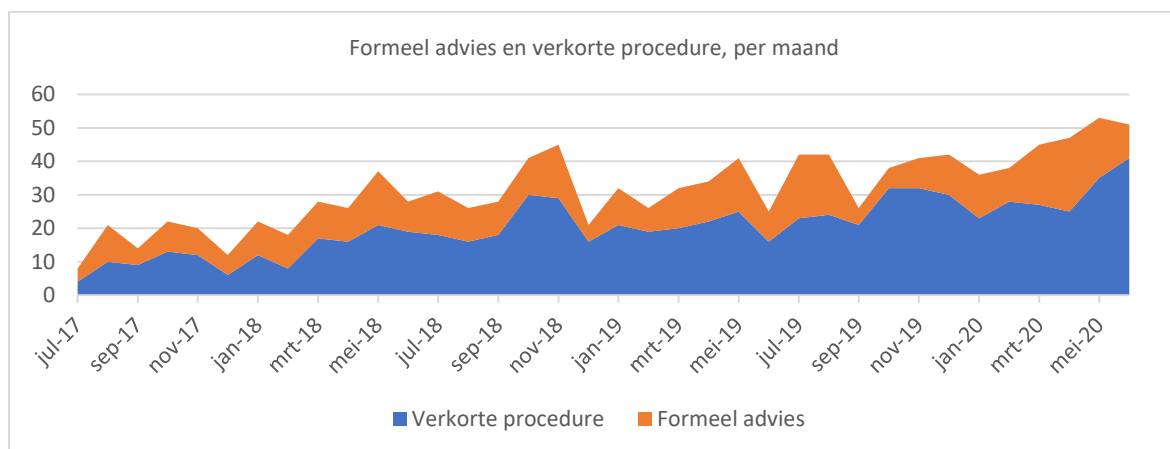
Het mandaat op basis waarvan het ATR is ingesteld ging op 1 juni 2017 in en loopt tot 1 juni 2021. Op basis van de Kaderwet adviescolleges heeft ATR een evaluatie van het eigen optreden laten uitvoeren. Bureau Berenschot heeft de evaluatie in opdracht van ATR uitgevoerd.

Het ATR komt overwegend positief uit de evaluatie. De evaluatie is gedaan op basis van een vijftal prestatie-indicatoren ("tijdigheid", "volledigheid", "proportionaliteit", "tevredenheid inzake werkwijze" en "bijdrage van het ATR aan de kwaliteit van wetgeving ten aanzien van regeldruk"). De eerste vier kenden een objectieve norm, die heeft ATR duidelijk gehaald. De vijfde prestatie-indicator kende een subjectieve norm. Volgens Berenschot is brede consensus geconstateerd dat een onafhankelijk adviescollege bijdraagt aan een hogere kwaliteit van wetgevingsdossiers, voor wat betreft de regeldruk. Zonder ATR zou de kwaliteit van wetgevingsdossiers volgens de respondenten lager zijn voor wat betreft de regeldruk.

De evaluatie bevestigt dat ATR zijn werk goed doet, onderbouwt dat ook en geeft een aantal aanbevelingen waardoor dit nog beter zou kunnen. Met name geeft ze aanbevelingen voor het proces, zoals beter onder de aandacht van departementen brengen van de mogelijkheid voor pre-consultatie.

Vooralsnog wordt ingezet op een verlenging van het huidige (tijdelijke) mandaat om de continuïteit van ATR te waarborgen en een volgend kabinet de mogelijkheid te bieden om structurele stappen te zetten voor een eventuele andere taakopvatting voor het ATR.

Uit de recente Voortgangsrapportage van het ATR blijkt dat het aandeel positieve formele adviezen in het eerste deel van 2020 is gestegen tot 78%. Dit was 67% in 2019 en 77% in 2018. Het aantal dossiers dat in een zeer vroege fase van het wetgevingsproces wordt voorgelegd (zogenaamde pre-consultatie) is ook verder gestegen naar gemiddeld 10 tot 12 dossiers per maand. Naast formele adviezen kan ATR ook kiezen voor het zogenoemd 'ambtelijk afhandelen' van dossiers. Dit is een snellere procedure, waarmee het college aan de ambtelijke staf van ATR het mandaat geeft om de dossiers op ambtelijk niveau af te handelen. Dit gebeurt voor die dossiers die óf geen gevolgen voor de regeldruk hebben (in geval van formele wetten en AMVB's) óf geen substantiële gevolgen voor de regeldruk hebben (in geval van ministeriële regelingen). Het college heeft in 64%¹⁰ gekozen voor de verkorte procedure.

¹⁰ In 738 van de 1150 adviesaanvragen

Herziening IAK

Het Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK) is het basisinstrument voor beleidsmakers en wetgevingsjuristen om te bepalen of de overheid moet ingrijpen en, zo ja, hoe dat het beste kan worden vormgegeven. In diverse onderzoeken is gebleken dat IAK vaak niet goed wordt toegepast. Zo heeft de OESO in opdracht van het ministerie van EZK de werking van het IAK onderzocht en diverse aanbevelingen ter verbetering opgesteld. De adviezen van de OESO worden meegenomen in een voorstel voor een Plan van Aanpak dat op dit moment door de ministeries van J&V, EZK en Fin wordt opgesteld om de toepassing van het IAK wezenlijk te verbeteren. In de aanstaande voortgangsrapportage van de operatie Inzicht in Kwaliteit wordt ook inhoudelijk op hoofdlijnen op het OESO-rapport gereageerd. Het streven is om het IAK te vereenvoudigen, gebruiksvriendelijker te maken en het gebruik ervan te bevorderen.

Wettelijke experimenteerruimte

Het kabinet kijkt bij de ontwikkeling van nieuwe wet- en regelgeving steeds in hoeverre het opnemen van wettelijke ruimte voor experimenteren wenselijk is om ruimte te geven aan nieuwe ontwikkelingen of juist om ontwikkelingen tegen te gaan. Hierbij maakt het kabinet gebruik van de informatie over wettelijke experimenteerruimte in het IAK. Tegelijkertijd doet het kabinet ook ervaring op met nieuwe vormen van wettelijke experimenteerruimte. Een voorbeeld hiervan is de tijdelijke wet experimenten rechtspleging¹¹ die tot doel heeft om experimenten met innovatieve vormen van rechtspraak te faciliteren om zo eenvoudige snelle, effectieve en de-escalerende geschilbeslechting te bevorderen.

Experimenteerartikel in de NZa-regelgeving

Om mogelijk te maken dat nog meer zorgaanbieders en zorgverzekeraars snel aan de slag kunnen gaan met het reduceren van administratieve lasten ten aanzien van de registratie van indirecte tijd wordt gewerkt aan een experimenteerartikel in de NZa-regelgeving. De staatssecretaris van VWS heeft, mede namens de minister voor Rechtsbescherming, de Tweede Kamer in juni 2020 geïnformeerd over het voornemen voor een experiment in de administratieve lastenverlichting in de forensische zorg en de gespecialiseerde geestelijke gezondheidszorg. In de brief wordt aangegeven dat de staatssecretaris voornemens is om de NZa met een aanwijzing op te dragen een experiment-beleidsregel vast te stellen. Daarmee wordt het voor zorgaanbieders die meedoen aan het experiment mogelijk gemaakt om geen algemeen indirecte tijd en indirect patiëntgebonden tijd meer te registreren maar wordt voor deze indirecte tijd een opslag gehanteerd op de direct patiëntgebonden tijd.

Spoor 2: Merkbaar meer ruimte voor innovatie en ondernemerschap

In de afgelopen jaren is het accent in de aanpak van de vermindering van regeldruk verschoven: van kwantiteit naar kwaliteit. Voorheen was het eenzijdige doel om vooral de kosten van regelgeving te verminderen. Een werkwijze die op het eerste gezicht leidde tot aanzienlijke kwantitatieve verminderingen van de regeldruk, maar in de praktijk van de individuele ondernemer vaak niet als zodanig werd ervaren. Op dit beleid was steeds meer kritiek, met name ook van ondernemerszijde omdat de reducties in de praktijk niet merkbaar waren en de eigenlijke problemen van regeldruk niet zozeer de kosten van regels als wel de werkbaarheid en de begrijpelijkheid van regels zouden zijn. Daarom is toen ook in overleg met stakeholders van die benadering afgestapt.

De werkwijze nu is om in samenspraak met ondernemers bestaande regelgeving tegen het licht te houden. Om per branche met ondernemers samen regelgeving door te nemen via de maatwerkaanpak, knelpunten te traceren en aan te pakken via de strategische commissie betere regelgeving bedrijven, en om met de Life event aanpak met ondernemers 'klantreizen' te maken door regelgeving heen. Naast deze generieke instrumenten zijn er departementale programma's waarin verschillende initiatieven zijn opgenomen die ook gericht zijn op het wegnemen van belemmeringen in bestaande regels.

Deze kwalitatieve benadering levert praktische verbeterpunten op en inmiddels zijn er rond de zestig maatregelen en concrete knelpunten via de departementale actieprogramma's en door de

¹¹ Staatsblad 2020, 223

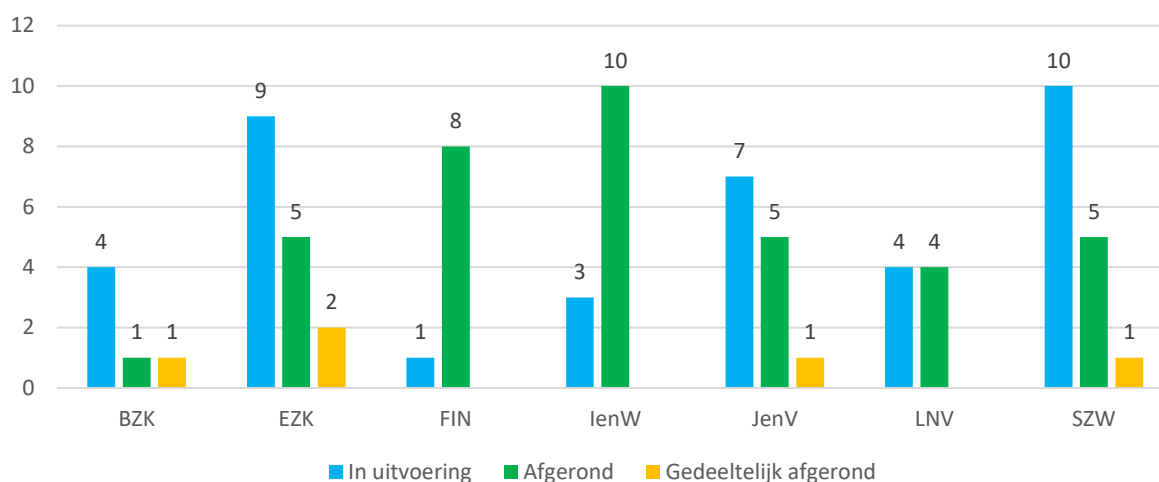
inzet van de generieke instrumenten als de maatwerkaanpak, de Life-eventaanpak en de Strategische commissie betere regelgeving daadwerkelijk afgerond of opgelost.

Departementale actieprogramma's

De departementale actieprogramma's bevatten uiteenlopende maatregelen, variërend van de vereenvoudiging van wet- en regelgeving en het aanpakken van procedures bij toezichthouders of uitvoeringsorganisaties tot het verbeteren van de informatievoorziening voor ondernemers.

Maatregelen per departement - status 1-11-2020

Sinds de vorige voortgangsrapportage van juni zijn er 10 maatregelen afgerond (in totaal 38) en 1 gedeeltelijk afgerond (in totaal 5), waaronder het Inzichtelijker maken van verwijzing naar NEN normen en het verduidelijken van het bestaan van verschillende type lijsten met gevaarlijke stoffen.

Inzichtelijker maken van verwijzing naar NEN normen

In de Nederlandse regelgeving wordt verwezen naar private 'normalisatienormen'. Het gaat om internationale, Europese en nationale normen die door het Nederlands normalisatie instituut (NEN) worden beheerd en uitgegeven. EZK heeft - in samenwerking met het Nederlands normalisatie instituut (NEN) en het Kennis- en Exploitatiecentrum Officiële Overheidspublicaties (KOOP) - een koppeling tussen de database van NEN en het basiswettenbestand (wetten.nl) gerealiseerd. Hierdoor is het nu mogelijk om via wetten.nl door te klikken naar de 'landingspagina' van de verwezen norm. Andersom kan door NEN op de 'informatiepagina' van de norm binnen het digitaal platform NEN-Connect worden aangegeven in welke regelgeving er naar die norm wordt verwezen. Een ondernemer met activiteiten gerelateerd aan de betreffende norm krijgt op deze manier veel sneller inzicht in relevante regelgeving en eventueel daaruit voortvloeiende verplichtingen. Door de koppeling wordt de kenbaarheid van de regelgeving verbeterd en onnodige regeldruk verminderd.

Verduidelijken van het bestaan van verschillende type lijsten met gevaarlijke stoffen

Door verschillende ministeries en Inspecties wordt inmiddels beter naar elkaars websites verwezen voor wat betreft het bestaan van verschillende type lijsten met gevaarlijke stoffen: IenW (uitvoerder: RIVM, ZZS site en RVS site), SZW (Toolbox), ISZW(zelfinspectietool). Dit levert niet alleen tijdswinst op voor bedrijven, maar ook betere uitleg en overzicht voor bedrijven en andere belanghebbenden en groter draagvlak onder bedrijven voor de noodzaak van verschillende regimes. In het najaar wordt overlegd wat een ideaal scenario zou zijn vanuit de branche t.a.v. 1 centrale landingspagina voor gevaarlijke stoffen voor bedrijven t.a.v. Arbo, Milieu, transport, BRZO.

Momenteel zijn er nog een aantal maatregelen in uitvoering. Hier zitten maatregelen tussen die bijvoorbeeld binnen afzienbare tijd zullen worden afgerond (zoals MijnDouane), meerjarige verbetertrajecten (zoals het digitaliseren van de overheidsdienstverlening voor ondernemers) als lopende wetgevingstrajecten tussen (zoals de modernisering van de Rijsoctrooiwet). De departementen blijven hier op inzetten.

Generieke instrumenten: maatwerkiaanpak, Life events en Strategische commissie betere regelgeving bedrijven

➤ **Maatwerkiaanpakken**

In de maatwerkiaanpak werken departementen, toezichthouders, inspecties en andere overheidsorganisaties met doelgroepen samen aan het inventariseren, analyseren en oplossen van knelpunten waar ondernemers in met name regeldichte sectoren tegenaan lopen. De maatwerkiaanpak kenmerkt zich door zijn integrale en gefaseerde aanpak, waarbij elke sector zijn eigen dynamiek en timing kent. De bedoeling is om in overleg met doelgroepen knelpunten op tafel te krijgen, deze te prioriteren en gezamenlijk te zoeken naar haalbare oplossingen. Op dit moment vindt er in drie sectoren een maatwerkiaanpak plaats, in de winkelambachten, de metaalsector, en de zorg.

De maatwerkiaanpak winkelambachten

In de maatwerkiaanpak winkelambachten is tussen verschillende departementen en de coalitie winkelambachten - bestaande uit de brancheorganisaties van de kappers (ANKO), bakkers (NBOV), slagers (KNS), schoenherstellers (NSV) en bloemisten (VBW) - gewerkt aan de oplossing van een twaalfstal knelpunten.

In de voortgangsrapportage van juni ben ik al ingegaan op de verbeteringen van het Arbo portaal en de wijziging van de subsidie praktijkleren en inmiddels zijn ook voor andere knelpunten verdere stappen gezet voor het implementeren van de gevonden oplossingen zoals voor de hygiëncode. Wegens blurring van bedrijfsprocessen is er een toenemende behoefte aan een uniforme basiscode, voor meerdere sectoren tegelijk. Dit zou zowel voor branches/ondernemers en overheidspartijen het proces kunnen vergemakkelijken en kosten efficiënter maken. De mogelijkheid van een uniforme basiscode wordt op dit moment nader verkend in een analyse van EZK waarbij zeven brancheorganisaties en de NVWA zijn betrokken. De eerste resultaten duiden op een grote overlap tussen de hygiëncodes. Deze analyse zal uiteindelijk de basis vormen voor de uniforme basiscode, waarna in gesprek wordt gegaan met de NVWA en de branches over de uitvoering en verdere vormgeving van de uniforme basiscode.

Zoals ik in de vorige voortgangsrapportage al aangaf hebben ondernemers vaak klachten over de overzichtelijkheid en de toegankelijkheid van informatie over wettelijke verplichtingen, onder andere ook op het gebied van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). In dat kader heb ik u gemeld dat er door EZK samen met onder andere de coalitie winkelambachten en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) een plan is gemaakt voor het verbeteren van de huidige communicatiemiddelen en de toegankelijkheid en de overzichtelijkheid van de informatie. Daarbij kan ik u melden dat door de AP inmiddels een nieuwe versie van de regelhulp AVG is opgezet, die nog dit jaar afgerond gaat worden. Ook is er een nieuwe klankbord met ondernemers gevormd ter ondersteuning van de uitvoering van de plannen en om de communicatie goed te laten aansluiten bij ondernemers.

In het kader van het 'Meerjarenplan verbetering naleving RI&E 2020 - 2023' en mede naar aanleiding van de Maatwerkiaanpak Winkelambacht is in juni van dit jaar de pilot 'Route naar RI&E' gestart. Dit is een verbeterde website van het Steunpunt RI&E dat inzichtelijker maakt welke hulp er is bij het maken van een RI&E en een instrument aanbiedt voor kleine werkgevers die starten met een RI&E en niet aangesloten zijn bij een brancheorganisatie. Op basis van de resultaten van de pilot wordt bekeken hoe de Route naar RI&E verder verbeterd en uitgebreid kan worden.

De maatwerkiaanpak metaal

Een van de knelpunten die in de maatwerkiaanpak metaal naar voren is gekomen, betreft de aanbesteding van vaartuigen. De metaalsector (metaalunie, NJI, ION en Fedecom) heeft behoefte aan betere toelichting op en inzage in procedures en eisen die aan met name kleine ondernemers worden gesteld. Daarnaast is behoefte aan goede informatie over de vraag welke mogelijkheden er zijn ten aanzien van het vergoeden van tenderkosten. EZK kijkt samen met de metaalsector naar gezamenlijke publicaties in relevante vakbladen.

Daarnaast worden momenteel de mogelijkheden onderzocht om een life-event 'aanbesteding vaartuigen' op te zetten. Via een klantreis kan dan onder andere in kaart worden gebracht aan welke specifieke informatie op welk moment behoefte is en welke verbeteringen nodig zijn.

Verder is gekeken naar een oplossing voor de vraag wanneer er sprake is van substantiële wijzigingen aan machines in de zin van de EU machinerichtlijn. Volgens die richtlijn moet er namelijk in zo'n geval opnieuw een conformiteitsprocedure worden doorlopen. Inspectie SZW die hier op toeziet heeft toegezegd een workshop te zullen geven waarbij aan de hand van voorbeelden kan worden aangegeven of er al dan niet in specifiek gevallen sprake is van substantiële wijzigingen.

[Ont]Regel de Zorg

Binnen de maatwerkaanpak zorg vinden per sector schrapessies plaats, worden knelpunten in werkgroepen geïnventariseerd en worden afspraken gemaakt om deze op te lossen. Het gaat om de sectoren huisartsen, medisch specialistische zorg, farmacie, paramedische zorg, curatieve GGZ, wijkverpleging, sociaal domein, langdurige zorg. Daarnaast is er een maatwerkaanpak voor de doelgroep patiënt/cliënt. In de afgelopen periode zijn weer diverse resultaten geboekt, zoals:

- Van de in totaal 171 actiepunten in het plan [Ont]Regel de Zorg zijn op het moment van schrijven 101 punten afgerond, 36 liggen op schema en 34 achter op schema.
- Merkbaarheidsscan (eindrapport): In juli 2020 hebben de VWS-bewindspersonen de uitkomsten van de eindmeting van de merkbaarheidsscan naar de Tweede Kamer gezonden. Over de gehele linie laat de meting een lichte vermindering in de ervaren regeldruk zien. De belangrijkste overkoepelende conclusies van het eindrapport:
 - Van de zes sectoren waar eerder een 0-meting is uitgevoerd is tonen vijf sectoren tussen 2019 en 2020 een (lichte) vermindering in de ervaren regeldruk;
 - Deze afname is het grootst onder fysiotherapeuten. Het cijfer dat zij geven is gedaald van een 7,5 naar een 6,7 op een schaal van 1 tot 9 waarbij 1 staat voor de laagste ervaren regeldruk en 9 voor de hoogste ervaren regeldruk;
 - Daarbij valt op dat de farmacie, huisartsenzorg en curatieve GGZ een lichte toename laten zien van de tijd die zorgverleners aan administratieve handelingen besteden;
 - De acceptatie van administratieve tijd is licht gestegen tussen 2019 en 2020, dit illustreert het belang van naast het schrappen ook blijven inzetten op snappen van regels.

Aanpak van Tijdschrijven in de jeugdzorg

Het Ministerie van VWS, de VNG, Jeugdzorg Nederland en de FNV (mede namens CNV) hebben onder leiding van de speciaal adviseur administratieve lasten Rita Verdonk, afgesproken dat de vijf partijen alles in het werk gaan stellen om te stoppen met tijdschrijven in de jeugdzorg en daarmee de administratieve lasten voor werknemers, werkgevers en gemeenten terug te dringen. Jeugdzorg Nederland en de vakbonden (FNV/CNV) spreken af om in nieuwe CAO's geen verplichting tot vermijdbaar tijdschrijven meer op te nemen. Daarnaast spreekt de VNG af dat gemeenten in nieuwe inkoopcontracten met aanbieders geen vermijdbaar tijdschrijven meer op zullen leggen. Verder worden goede voorbeelden van werken zonder tijdschrijven geïnventariseerd en actief gedeeld door de convenantpartijen om anderen te inspireren. Ook start het Ministerie van VWS, in samenspraak met de convenantpartijen, een programma voor het vereenvoudigen van het aantal productcodes met een genormeerde tijd.

➤ **Life-events**

Om de overheidsdienstverlening beter te laten aansluiten op de leefwereld van ondernemers, organiseert de overheid de dienstverlening rond organisatie-overstijgende levensgebeurtenissen. De *Life event*-aanpak is een effectieve manier gebleken om inzicht te krijgen in hoe ondernemers in de praktijk handelen bij deze levensgebeurtenissen. Op basis van de klantreizen die zijn uitgevoerd blijkt dat de communicatie omtrent wetgeving veel beter kan en dat informatie meer vanuit de behoefte van de ondernemer moet worden vormgegeven. Zo kan door het clusteren van informatie, het slim doorverwijzen op websites en het gebruikmaken van beslisbomen informatie veel toegankelijker en vaak ook meer op maat aan een ondernemer worden gepresenteerd. Voor ondernemers die willen exporteren of ondernemers die gebruik willen maken van innovatiesubsidies zijn daarin al goede stappen gezet.

Internationaal zakendoen buiten de EU

Op initiatief van het ministerie van EZK is er in 2019 onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de klantreis van ondernemers die internationaal ondernemen te optimaliseren. Daarbij viel onder andere op dat de informatievoorziening vanuit de overheid over export erg gefragmenteerd, onvolledig en onduidelijk is. Om een oplossing te bieden voor dit knelpunt heeft RVO eerder de Exportwijzer ontwikkeld. Dit is een tool waarmee ondernemers een overzicht van de in hun situatie relevante informatie en mogelijkheden krijgen gepresenteerd dat kan worden opgeslagen en als leidraad of 'checklist' kan dienen. Na de oplevering van de eerste versie wordt nu gewerkt aan een uitbreiding van de exportwijzer met informatie over export met name voor het MKB van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de KvK en de Douane. Het streven is dat deze uitbreiding van de exportwijzer in januari 2021 beschikbaar komt voor ondernemers.

Subsidieaanvragen bij innovatie

Onder innoverende ondernemers die gebruik willen maken van subsidieregelingen die het RVO daarvoor aanbiedt is een klantreis gehouden. Daarbij is gekeken hoe de ondernemer daarin zijn weg vindt, vanaf de oriëntatiefase tot aan de afweging, aanvraag en evaluatie van de innovatie-regeling. Ondernemers gaven aan dat zij vooral behoefte hebben aan overzicht: welke regelingen zijn beschikbaar en welke toelatingscriteria worden er toegepast? RVO heeft hierin al een flinke slag gemaakt door de subsidiewijzer¹² een nieuwe, verbeterde insteek te geven. De klant krijgt niet langer een waslijst aan regelingen waar hij of zij in moet gaan zoeken, maar krijgt door enkele filters (keuzemogelijkheden) in te vullen een selectie op maat die past bij zijn of haar profiel. Deze nieuwe indeling maakte het ook mogelijk voor RVO om een specifiek 'Coronafilter' in te stellen zodat een ondernemer in 1 overzicht ziet welke regelingen er zijn – zowel nieuw als bestaand of verruimd – die ondernemers hierin bij kunnen staan.

Daarnaast heeft RVO voor de specifieke informatiepagina's voor de regelingen zoveel mogelijk een vaste structuur gehanteerd zodat voor de ondernemer helder is welke informatie waar te verwachten is. Die structuur wordt getoond in een inhoudsopgave op de landingspagina. De voorwaarden zijn hierbij een vast onderdeel. In haar communicatie over financiering wijst RVO regelmatig op wat zij voor ondernemers kan betekenen. Ook hebben RVO en KVK de werkgroep innovatie nieuw leven ingeblazen, waar ook het thema financiering aan de orde komt. Door betere afstemming kunnen zij ondernemers nog beter en efficiënter informeren.

Recentelijk is ook het klantreisonderzoek afgerond naar het life event "aannemen eerste werknemer". Hiermee werd uitvoering gegeven aan de motie Wörsdörfer¹³. Het onderzoek is u per brief van 29 oktober 2020 toegestuurd¹⁴.

Aannemen van een eerste werknemer

In het onderzoek zijn ondernemers uit de sectoren bouw, horeca en ICT gevraagd naar hun bevindingen. Zij bevestigen het beeld – zoals ook geschetst door de Commissie Borstlap – dat ondernemers de regeldruk bij het in dienst nemen van een eerste werknemer als hoog ervaren. Een veelgehoorde klacht is dat er geen helder en volledig overzicht is van het geheel aan verplichtingen waar een ondernemer bij het in dienst nemen van een eerste werknemer moet voldoen. Ook zijn er klachten over gebrekkige dienstverlening en vindt men het niet altijd duidelijk wanneer men aan verplichtingen voldoet. Hierbij worden overigens ook onderwerpen genoemd zoals de AVG en de RIE (Risiko Inventarisatie en Evaluatie) die al eerder via andere trajecten bekend waren en waar reeds aan verduidelijking of verbetering van de toepasbaarheid wordt gewerkt. Andere knelpunten zijn fundamentele van aard en raken de vastgelegde verantwoordelijkheden van werkgevers en ook zijn er klachten geuit die in feite betrekking hadden op de reikwijdte van CAO's. Op dit laatste punt zijn eerder de sociale partners aan zet en niet de overheid. Wat betreft de andere knelpunten is bij de selectie van onderwerpen die in dit verband kunnen worden opgelost gekeken naar haalbaarheid op korte termijn. Daarbij ligt vooral het accent op verbetering van de dienstverlening en het uitbreiden en coherenter maken van de voorlichting. Hiervoor zijn al een aantal trajecten gestart onder andere bij Ondernemersplein.nl.

¹² <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer>

¹³ Kamerstukken II 2018-2019, 35000-XIII, nr. 20

¹⁴ Kamerstukken 32637, nr. 436

➤ **Strategische commissie betere regelgeving**

De 'Strategische commissie betere regelgeving bedrijven' heeft als doel het merkbaar verminderen van de regeldruk van bestaande regelgeving. Hiertoe gaat ze op grond van signalen van mkb-ondernemers na welke mogelijkheden er zijn voor verbetering van de werkbaarheid van sectoroverstijgende knelpunten. Bij de verbetering wordt de dossierhouder of regelgevende instantie uitdrukkelijk betrokken voordat een advies wordt gegeven.

In november 2020 is de Strategische commissie betere regelgeving twee jaar actief. De commissie heeft in de afgelopen maanden een evaluatie uitgevoerd op de eigen organisatie en werkwijze. Hieruit kwam onder andere naar voren dat er volgens de leden nog onvoldoende zichtbaar resultaat was en men graag meer adviezen had gezien. Een sterkere positie voor de commissie, bijvoorbeeld via vermelding in het regeerakkoord, wordt gewenst geacht voor snellere acceptatie van adviezen. Een verdere versterking van de rol van de brancheorganisaties zou volgens de commissie tot meer bruikbare input over concrete knelpunten kunnen leiden die geschikt zijn om een advies op uit te brengen. Men is positief over de huidige samenstelling, waarbij de rijksoverheid direct in contact komt met ondernemers. Ook de samenwerking met het ministerie wordt als positief ervaren. Bezien wordt hoe er gevolg kan worden gegeven aan de aandachtspunten van de evaluatie. In afwachting daarvan wordt geconcentreerd op de lopende trajecten.

De adviezen die zijn uitgebracht hebben tot enkele concrete acties geleid. Zo heeft het advies inzake de Risico inventarisatie –en evaluatie (RI&E) bijgedragen aan de verdere ontwikkeling van eenvoudig te hanteren elektronische tools die binnen een redelijke tijd ingevuld kunnen worden. De opzet van de RI&E-tool voor branches wordt mogelijk uitgebreid tot een ARBO-compliance-tool waarbij zowel de ondernemer als de werknemer binnen een relatief korte tijd aan de wettelijke eisen kunnen voldoen en aangespoord worden dit tot een continu verbeterproces te maken. Het CBS is naar aanleiding van het advies van de Strategische commissie gekomen tot twee concrete projecten, die uitgebreid hieronder beschreven worden. Het gaat om de projecten "Verbeteren steekproefspreadings" en het opzetten van een klantspecifiek portal. De eerste zal bijdragen aan de vermindering van situaties dat kleine bedrijven relatief veel enquêtes krijgen. De portal zal de ervaren regeldruk verminderen door duidelijker overzicht van verplichtingen.

Het CBS heeft, naar aanleiding van het advies van de commissie betere regelgeving over onevenredige enquêtebelasting van ondernemers in het MBK, een tweetal projecten opgestart.

Verbetering steekproefspreadings

Het CBS heeft onderzocht hoe invulling gegeven kan worden aan het advies van de commissie om nader te bezien of herprioritering van de enquêtes bij de meest getroffen bedrijven verlichting kan geven. Dit onderzoek heeft opgeleverd dat het mogelijk lijkt te zijn om met nieuwe technieken uitschieters in de waarneming terug te brengen bij kleine(re) ondernemers (1-20 werkzame personen). Het project zit momenteel nog in de onderzoeksfase en bij succesvolle afronding wordt een implementatie in 2021 voorzien.

Portal

Het CBS is een portal aan het ontwikkelen waar bedrijven in één oogopslag alle informatie bij elkaar hebben om aan de opgaveverplichting van het CBS te voldoen. Vanuit een centraal punt kan gegevensuitwisseling met het CBS plaatsvinden, en kan – bij vragen of verzoeken – contact opgenomen worden met de CBS helpdesk. Functionaliteiten die voorzien worden zijn bijvoorbeeld een enquêtekalender met daarin aangegeven welke gegevens het bedrijf, wanneer beschikbaar dient te stellen en welke mogelijkheden tot aanlevering er zijn. Maar ook bedrijfsspecifieke benchmarkinformatie zal in het portal komen te staan.

Het portal moet leiden tot een substantiële verlaging van de gepercipieerde lastendruk, verbetering van de efficiency en een betere dienstverlening aan bedrijven.

In 2020 is een mockup van het portal voorgelegd aan bedrijven en de reacties hierop waren louter positief. Bij succesvolle afronding van de onderzoeksfase in 2020, wordt in 2021 gestart met de implementatie van een minimum viable product.

Onderzoek Differentiatie regelgeving

Tijdens de behandeling van de EZK begroting voor 2020 heeft de heer Aartsen (VVD) bij motie verzocht om een kabinetsbreed onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden om meer aan differentiatie van wet- en regelgeving voor het MKB te doen¹⁵. Het onderzoeksbureau Panteia heeft dit onderzoek uitgevoerd waarbij gekeken is naar de meest belastende generieke wetgeving en de kansrijke mogelijkheden voor differentiatie. Hierbij is een groot gedeelte van de Nederlandse brancheorganisaties benaderd om aan te geven in welke Nederlandse wetten als niet belastend, belastend of zeer belastend voor hun leden werden ervaren.

Hierop hebben 55 organisaties, verdeeld over een breed spectrum van branches, gereageerd. Op basis van reacties van hun leden zijn als 5 meest belastende generieke wetten aangemerkt de Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG), de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB), Wet verbetering Poortwachter (WVP), Wet Deregulering Beoordeling Arbeidsrelaties (DBA) en de Wet Milieubeheer (WMB). Bij de laatste komt de meldplicht energiebesparing als probleem naar voren. Door Panteia is ook gevraagd naar oplossingen van de ervaren knelpunten. In veel gevallen zijn hier generieke oplossingen naar voren gekomen, die niet sector of omvanggerelateerd zijn. Voor de oplossingen is vervolgens door Panteia gekeken naar de kans dat deze op korte termijn doorgevoerd zouden kunnen worden.

Conclusie van Panteia is dat er in deze generieke wetten weinig opties voor differentiatie van de regelgeving worden gezien die op korte termijn doorgevoerd kunnen worden.

Het onderzoek van Panteia heeft weinig nieuwe aanknopingspunten voor differentiatie van regelgeving opgeleverd. Dit heeft ook te maken met het feit dat de regelgever wel degelijk oog heeft voor de mogelijkheden van differentiatie van regelgeving. Recent is er bijvoorbeeld een MKB verzuim-ontzorg-verzekering op de markt gekomen, waardoor kleine werkgevers optimaal ontzorgd worden bij de verplichtingen rond loondoorbetaling bij ziekte. Andere voorbeelden zijn de RI&E (zie ook elders) die een eenvoudiger goedkeuringsproces kent voor bedrijven met minder dan 25 werknemers en de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) waarbij het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid kleine bedrijven bij de eindafrekening niet te zwaar wil belasten.

NOW-regeling

Om ondernemers niet met een enorme papierlast op te zadelen, hoeven bedrijven die in het kader van de tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) minder dan 20.000 euro aan voorschot en minder dan 25.000 euro aan definitieve steun hebben ontvangen daarom geen controle te laten doen door externe partijen. Bij die bedrijven wordt wel steekproefsgewijs gecontroleerd of het steunbedrag dat ze hebben aangevraagd ook daadwerkelijk klopt. Pas bij hogere bedragen moeten ondernemers naar een administratiekantoor, belastingconsulent, boekhouder of accountant stappen voor een verklaring. 60 procent van de bedrijven die een NOW-betaling hebben ontvangen, hebben minder dan tien werknemers in dienst. De administratie is dan soms een taak in het weekend, en met een verplichte accountantsverklaring voor alle bedrijven die NOW hebben ontvangen, zou die taak nog groter worden. Het ministerie van SZW en de NBA willen daarom met het accountantsonderzoek een redelijk midden houden tussen de administratieve lastendruk en het risico op oneigenlijk gebruik en fraude.

Regeldrukscan

In de vorige voortgangsrapportage staat dat, in navolging van het Saxion-onderzoek uit 2019 en de internetconsultatie die de Kamer eind 2018 heeft laten uitvoeren, EZK een jaarlijkse scan zal laten uitvoeren naar merkbare regeldruk bij ondernemers. Daarbij wordt niet alleen in kaart gebracht op welke terreinen ondernemers regeldruk ervaren, maar vooral ook wat de onderliggende oorzaken zijn. De uitkomsten van deze jaarlijkse scan worden gebruikt om waar nodig in te kunnen spelen op nieuwe knelpunten en de departementale actieprogramma's hier eventueel verder op aan te vullen.

Wegens de Coronacrisis is er dit jaar voor gekozen om ondernemers niet apart te bevragen maar voor de scan gebruik te maken van de uitkomsten van eerdergenoemd Panteia onderzoek naar differentiatie in regelgeving voor het MKB, aangevuld met signalen die ONL recent heeft verzameld over knelpunten in wet- en regelgeving. In het Panteia onderzoek is zoals gezegd gekeken naar de meest belastende generieke wetgeving voor bedrijven.

¹⁵ Tweede Kamer 35300 XIII, nr. 25

Dit heeft geresulteerd in een longlist van drieëndertig wetgevingsterreinen, waarbij per wetgevingsterrein uit de longlist is aangegeven of deze zeer belastend, belastend of neutraal/niet zo belastend zijn. Ook is de respondenten gevraagd om aan te geven om welke klachten het gaat en of zij eventuele suggesties voor verbetering hebben. Een voorbeeld hiervan is de meldplicht energiebesparing in het kader van de Wet Milieubeheer.

Informatieplicht energiebesparing

Op grond van het Activiteitenbesluit onder de Wet milieubeheer zijn bedrijven verplicht om energiebesparende maatregelen te nemen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder. In het Panteia-onderzoek worden enkele suggesties gedaan. Een aantal van deze suggesties worden al gefaciliteerd of uitgevoerd of zijn al gepland. Bijvoorbeeld het advies om handhaving op energiebesparing te prioriteren op grotere bedrijven. Dit is een beslissing van het decentrale bevoegde gezag, maar de informatieplicht helpt hen om informatie-gestuurd te handhaven. RVO rubriceert de ingediende rapportages, waardoor een bevoegd gezag de rapportages in de eigen regio kan ordenen op bijvoorbeeld energiegebruik of welk deel van de erkende maatregelen niet uitgevoerd is.

Ook wordt geadviseerd de huidige Erkende Maatregelenlijsten, waarop de branche-specifieke energiebesparende maatregelen staan die een bedrijf moet nemen, om te zetten in een voor ondernemers begrijpelijke taal. Met financiële ondersteuning van het kabinet heeft MKB Nederland in samenwerking met diverse brancheverenigingen een ontzorgingstool voor ondernemers ontwikkeld. Deze online tool helpt bedrijven o.a. om maatregelen te selecteren en de uitvoerig te plannen. Ook via communicatie vanuit RVO en Rijkswaterstaat worden de Erkende Maatregelenlijsten zoveel mogelijk vertaald naar de taal van de ondernemer. Komend jaar hopen we dit met onder andere beeldmateriaal verder te verbeteren.

In het kader van zelfregulering wordt bij de verbreding van de energiebesparingsplicht gekeken of keurmerken een rol kunnen spelen bij de volgende ronde van de informatieplicht.

Momenteel worden de klachten die in het kader van de regeldrukscan op de verschillende wetgevingsterreinen zijn verzameld, nader geanalyseerd. Daarna zal het gesprek met de verantwoordelijke departementen worden aangegaan om te kijken op welke wijze de klachten kunnen worden opgepakt.

Spoor 3: Beter, slimmer en efficiënter toezicht

Toezichthouders zien door hun positie in het veld veel innovaties voorbij komen waar regelgeving nog niet op bedacht is. In plaats van de bestaande regelgeving hierop proberen toe te passen, zien toezichthouders het als hun taak om dit te signaleren en agenderen bij beleid om zo goed passende regelgeving te krijgen die innovaties niet in de weg staan. Daarnaast passen toezichthouders ook innovaties toe in hun eigen toezicht. Zo kan het toezicht ook steeds effectiever worden ingezet. Daarbij ontstaat nieuwe samenwerking tussen toezichthouders onderling, veelal met collega toezichthouders in aanpalende of overlappende domeinen. Maar ook marktpartijen worden actiever betrokken bij de ontwikkeling van het toezicht.

Digitalisering

Veel toezichthouders zien kansen in de digitale economie door gebruik van meer en betere data, een betere informatiepositie en effectieve toepassingen daarmee. De Coronacrisis zorgt hierbij soms voor een stroomversnelling in alternatieve en creatieve manieren om toezicht te blijven houden. Zo heeft de ILT de lockdown gebruikt om beschikbare digitale data beter te benutten en te zoeken naar alternatieve manieren om de informatiepositie te verbeteren. De ILT vraagt nu meer gegevens en documenten digitaal op. Voor de bedrijven betekent dit dat zij minder bezoek krijgen terwijl ze onder hetzelfde toezicht staan.

Platformeconomie

De kwaliteit van de handel via platforms en de toenemende stromen vraagt om meer verantwoordelijkheid van de tussenpartijen en om meer toezicht. In mijn brief van 2 juli jongstleden¹⁶ heb ik aangekondigd om mij hard te maken voor onder andere extra verantwoordelijkheden voor platforms en het uitbreiden van toezichts- en handhavingsmogelijkheden voor toezichthouders.

¹⁶ Vergaderjaar 2019-2020, 27879 nr. 76

Mede naar aanleiding van de motie Verhoeven en Van der Lee¹⁷ is bij de toezichthouders gekeken naar het delen van informatie tussen aanbieders, tussenpartijen, afnemers en toezichthouders. Kwaliteitsborging langs deze weg leidt vooralsnog niet tot minder toezicht. De kwaliteit is immers afhankelijk van de nalevingbereidheid van de aanbieders, van duidelijkheid over de rol van tussenpartijen en van de geleverde informatie. De Inspectieraad heeft aangegeven dat waardering via platforms vaak nog niet transparant is en daarachter werkende algoritmen willekeurig in de hand kunnen werken. Private initiatieven voor kwaliteitsborging in een markt zijn daarmee nog niet zonder meer gelijk te scharen met het toezicht op de eerlijke en veilige handel in die markt. Initiatieven door de markt om stappen te zetten naar een hoger niveau van kwaliteitsborging worden verwelkomd.

Nieuwe technieken

Ook door toepassing van data en nieuwe technologie, zoals camera's en drones zorgen toezichthouders voor innovatie in hun toezicht. De NVWA heeft inmiddels meer dan dertig drones waarmee zij experimenteert om het toezicht efficiënter én beter te maken. Bijvoorbeeld met de drone-in-a-box, een drone die je ver weg in een landingsdoos kunt stallen om hem van afstand te besturen en automatisch een vooraf bedachte vlucht te laten vliegen. De drone kan bijvoorbeeld in de ochtend naar een ongeval vliegen, tussen de middag over een bosgebied en 's middags over het perceel van een boer. De beelden kunnen door meerdere partijen worden gebruikt, zowel toezichthouders als bedrijven. Dat is een win-win situatie.

Spoor 4: Betere regelgeving in Europa en bij gemeenten

Betere regelgeving in Europa

Onder Duits voorzitterschap zijn in EU-verband door de Raad voor Concurrentievermogen Raadsconclusies aangenomen over het belang van innovatievriendelijke regelgeving. De wijze waarop regelgeving is geformuleerd kan van invloed zijn op de mogelijkheden voor bedrijven om te innoveren. Juist in deze crisis is innovatie van groot belang voor het verdienvermogen van bedrijven. Nederland kan zich goed vinden in de Raadsconclusies die de Commissie oproepen om meer in te zetten op het innovatievriendelijk maken van regelgeving, met name door meer juridische ruimte te geven aan experimenten.

In de vorige voortgangsrapportage is melding gemaakt van de voornemens van de Europese Commissie voor haar beleid gericht op het verbeteren van de kwaliteit van regelgeving en het voorkomen en verminderen van onnodige regeldruk in nieuwe en bestaande regelgeving. Belangrijke pijlers binnen dit beleid worden gevormd door het recent ingestelde Fit-for-future-platform, dat zich richt op versimpeling van Europese wetgeving met een focus op kwesties rond digitalisering en toekomstbestendigheid van regelgeving, en de introductie van een One In One Out (OIOO) systematiek. De Commissie heeft aangekondigd dat volgens dit OIOO-systeem elke stijging in regeldruk die door een bepaald voorstel voor regelgeving wordt veroorzaakt, zal worden gecompenseerd door een ander voorstel dat de regeldruk op hetzelfde terrein met ten minste een zelfde hoeveelheid verlaagt.

Het publiceren van de mededeling laat echter nog op zich wachten. Hierdoor kon de reactie van het kabinet op de plannen van de commissie op het gebied van betere regelgeving niet meer in deze voortgangsrapportage worden meegenomen. U zal hierover via een bnc-fiche worden geïnformeerd.

Gemeenten

In een motie van kamerlid Graus¹⁸ wordt het kabinet opgeroepen om in gesprek te gaan met de VNG en MKB-NL over mogelijkheden die op korte termijn leiden tot merkbare regeldrukvermindering voor ondernemers en om het midden- en kleinbedrijf bij te staan, tijdens deze zware coronacrisis.

Uit onderzoek door SCC Consultancy dat recent in opdracht van de VNG is uitgevoerd bij gemeenten en ondernemersverenigingen naar hun ervaringen over onder meer de ondernemersdienstverlening tijdens de corona situatie, blijkt dat de ondernemersdienstverlening is geïntensiveerd en of verbeterd.

¹⁷ Vergaderjaar 2018-2019, 35 000 XIII, Nr. 44

¹⁸ 35570-XIII-15

Zo hebben veel gemeenten speciale ondernemersteams (tijdelijk) uitgebreid, is de samenwerking tussen gemeenten en gemeentelijke afdelingen verbeterd of zijn bestaande regels losgelaten. Uit dit onderzoek blijkt dat circa 50% van de ondernemers zich door gemeenten gesteund voelde en 25% zeer gesteund. Gemeenten en ondernemers zijn met andere woorden veel dichterbij elkaar gekomen. Gemeenten hebben zich zeer ondernemend opgesteld en het belang van werkgelegenheid in de gemeenschap nog hoger op de agenda gezet. Dit biedt handvatten voor de toekomst en markeert het belang van goede ondernemersdienstverlening vanuit de lokale overheid. VNG is momenteel al bezig om – op basis van ervaringen die zijn opgedaan tijdens de coronacrisis ter inspiratie voor het herstel van de lokale en regionale economie vanuit het perspectief van ondernemersdienstverlening – een praktische handreiking op te stellen voor de gemeenten. Het gaat dan bijvoorbeeld om flexibeler omspringen met bepaalde regels en het intensiveren van dienstverlening via alle gangbare communicatiekanalen (telefoon, mail, website) en het beter samenwerken binnen en tussen gemeenten. In gesprek met VNG en MKB-NL wil ik kijken hoe wij daar vanuit ons regeldrukprogramma op kunnen aansluiten.

Daarnaast is VNG gemeenten actief gaan informeren over de laatste nieuwsberichten over corona en de maatregelen van gemeenten. Om de informatievoorziening nog een groter bereik te kunnen geven is VNG aangesloten bij het Kennisnetwerk regionale economie dat in de zomerperiode werd gelanceerd en waar VNG, naast EZK, samenwerkt met andere relevante partners zoals IPO, KvK, VNO-NCW, Platform 31 en de G40.

Spoor 5: Betere (digitale) dienstverlening

Op 29 juni heeft de Staatssecretaris van BZK een geactualiseerde versie van de Agenda Digitale Overheid NL DIGIbeter aan de Tweede Kamer gestuurd¹⁹. In deze agenda krijgt veilige, gebruiksvriendelijke en betrouwbare digitale dienstverlening aan ondernemers en burgers extra aandacht, mede als gevolg van de coronacrisis. Juist nu blijkt hoe belangrijk het is dat ondernemers digitaal bij de overheid terecht kunnen voor hulp en steunmaatregelen en op afstand zaken kunnen blijven doen met de overheid. Het kabinet zet dan ook in op een goed functionerende digitale basisinfrastructuur die aansluit bij de eisen van deze tijd. Een goed voorbeeld hiervan is het verbeteren van de werking van de basisregistraties.

Verbeteren van de werking van de basisregistraties

Gebruikers van basisregistraties binnen en buiten de overheid geven aan dat er meer samenhang moet komen tussen de basisregistraties en dat het makkelijker moet worden om gegevens gecombineerd te gebruiken. Burgers en bedrijven die geconfronteerd worden met besluiten op basis van onjuiste gegevens, weten nu vaak niet waar ze aan moeten kloppen voor een oplossing. Dit veroorzaakt veel irritaties en onnodige regeldruk. Gezamenlijk werkt de overheid daarom aan een beter werkend stelsel van basisregistraties. Stap voor stap nemen we belemmeringen voor het optimaal gebruik van basisregistraties weg. Zo wordt er momenteel gewerkt aan het inrichten van een centraal meldpunt waar burgers en ondernemers onjuiste gegevens in basisregistraties kunnen melden, waarna zij ondersteund worden bij het corrigeren van deze gegevens. Dit meldpunt zal intensief samenwerken met de bestaande oplosteams en loketten bij de basisregistraties.

Daarnaast is er onderzoek gedaan naar belemmeringen voor verplicht gebruik en eenmalige verstrekking van de basisgegevens, en naar hoe deze belemmeringen kunnen worden weggenomen en werkt BZK werkt aan de wettelijke verankering van het stelsel van basisregistraties in de Wet digitale overheid.

In NL DIGIbeter zijn nog meer maatregelen genoemd om betere digitale dienstverlening mogelijk te maken en overheidsinformatie digitaal beschikbaar te maken, zoals het digitaal Ondernemersplein, eHerkenning en de berichtenbox voor bedrijven. De stand van zaken van deze maatregelen is uitgewerkt in het BZK-actieprogramma in de bijlage.

Digitalisering overheidsdiensten

In de afgelopen periode is op een aantal punten door diverse departementen weer vooruitgang geboekt in de verbetering van de overheidsdienstverlening door digitalisering:

¹⁹ Tweede Kamer 26643, nr. 700

- *Digitalisering mutatieprocessen Handelsregister*
Voor ondernemers is het nu mogelijk om een groot deel van de wijzigingen in hun inschrijving in het Handelsregister digitaal (online) door te geven. Inmiddels ontvangt KVK het overgrote deel van de wijzigingen online: digitaal ondertekend en ingediend. Dit leidt tot regeldrukvermindering voor ondernemers. De ondernemers die gebruik maken van online muteren en Mijn eenmanszaak zijn dan ook zeer te spreken over het gemak hiervan. Ook nieuwe registraties als UBO en LEI worden via deze digitale route ontsloten. Online Muteren en inschrijven is in 2020 verder vereenvoudigd. In juli is een praktijkproef gestart om studenten volledig online een eenmanszaak te laten inschrijven. In 2020 is Online Registreren verder uitgebouwd zodat alle eenmanszaken hiervan gebruik kunnen maken. Nieuwe wijzigingsvormen als inschrijving van bestuurders zijn in 2020 online mogelijk geworden waarmee we nu in een fase zijn gekomen dat KVK vrijwel alle wijzigingsvormen online aanbiedt en ondernemers verleidt afscheid te nemen van de oude postkanalen in een traject 'digitaal tenzij'. De doorontwikkeling van identificatie en authenticatie (de GDI - generieke digitale infrastructuur - onder regie van het Ministerie van BZK) is cruciaal voor onder meer het online kunnen inschrijven van nieuwe functionarissen in het Handelsregister.
- *Pilot gebruik iDeal in aangifte loonheffing*: Momenteel loopt er een pilot om de iDEAL functionaliteit voor de aangiftesoftware voor de loonheffing beschikbaar te maken. Gestreefd wordt de pilot eind 2020 af te ronden en te evalueren. Het doel is om na de evaluatie van de pilot de specificaties breed te publiceren zodat softwareontwikkelaars deze functionaliteit in hun software voor de loonheffingen kunnen gaan inbouwen.
- *Roadmap Standard Business Reporting 2020-2025*: In 2019 wisselden het bedrijfsleven, organisaties en overheden meer dan 44 miljoen berichten uit. Variërend van fiscale aangiften, jaarrekeningen - soms met digitale accountantsverklaringen- en kredietrapportages tot prognoses van bijvoorbeeld woningbouwcorporaties. Publieke en private partijen ontwikkelden met SBR samen een nationale standaard voor de digitale uitwisseling van bedrijfsmatige rapportages. Medio 2020 is de Roadmap Standard Business Reporting 2020-2025 gepubliceerd. De Roadmap legt het fundament voor de verdere doorontwikkeling en verbreding van het gebruik van standaarden in de communicatie tussen bedrijven en de overheid en tussen overheden zoals het toevoegen van nieuwe rapportages en het toepassen van nieuwe (open) standaarden.

Tot slot

Uit onderzoek blijkt dat - in tegenstelling tot wat in het verleden werd aangenomen - hogere kosten of meer inspanningen als gevolg van wet- en regelgeving *niet altijd* tot een hogere ervaren regeldruk bij ondernemers hoeft te leiden. Andersom geldt hetzelfde: een *vermindering* van kosten leidt niet altijd tot een *lagere* regeldruk. De ervaren regeldruk wordt bepaald door een *afweging* van de drie factoren: de van ondernemers gevraagde inspanningen (gevormd door de factoren *kosten* en *werkbaarheid*) afgezet tegen het *gepercipieerde nut* (de verwachte opbrengst). *Proportionaliteit* vormt daarbij het sleutelwoord²⁰.

Het Kabinet heeft de afgelopen periode geprobeerd om minder dan de vorige kabinetten, de focus te leggen op het aanpakken van de ontwikkeling van de regeldrukkosten op macroniveau. Die kwantitatieve doelstellingen zijn in het verleden van belang geweest voor het bewustzijn bij de wetgever dat regelgeving maatschappelijke kosten met zich meebrengt. De uitdaging voor het Nederlandse beleid is echter om niet alleen de kosten van nieuwe wet- en regelgeving in kaart te blijven brengen, wat uiteraard gebeurt in de bijbehorende toelichting en wordt getoetst door ATR, maar vooral ook meer stil te staan bij zaken als nut, noodzaak en werkbaarheid voor ondernemers. Dit laatste heeft het kabinet gedaan door te kiezen voor een benadering waarbij ondernemers niet alleen vaker en beter betrokken worden bij het opstellen van nieuwe regels, maar ook door met ondernemers in gesprek te gaan om ervaren knelpunten in bestaande wet- en regelgeving te identificeren en samen na te denken over concrete en werkbare oplossingen. Het is van belang, zeker gezien de vaak positieve reacties van betrokken ondernemers, brancheorganisaties, uitvoeringsinstanties en departementen, dat deze aanpak een plek krijgt in het regeldrukbeleid van toekomstige kabinetten.

²⁰ Bron: Regeldruk vanuit een ander perspectief : onderzoek naar de beleving van deregulering bij ondernemers, 2017, E.J.M Vergeer.

Dat geldt ook voor de aanpak van de in de ogen van ondernemers vaak gebrekkig communicatie over de verplichtingen die uit wet- en regelgeving voortvloeien. Het verbeteren van de vindbaarheid en toegankelijkheid van die informatie is van grote invloed op de regeldruk die ondernemers in de praktijk ervaren. In het huidige regeldrukprogramma zien we dat er al sprake is van een verbeteringsslag, mede dankzij de inzet van de maatwerkaanpak en door klantreisonderzoek in het kader van de Life-event aanpak. Het is noodzakelijk dat bij toekomstige wet- en regelgeving systematisch meer aandacht wordt besteed aan de communicatie aan informatievoorziening voor ondernemers.

Het oplossen van door ondernemers ervaren knelpunten vergt tijd. Dat kan ook niet anders als je er voor kiest om serieus het gesprek aan te gaan met direct betrokken ondernemers en om tot gedragen oplossingen te kunnen komen. Niet alle maatregelen en knelpunten die in dit programma zijn geïnventariseerd zijn afgerond of opgelost. Bovendien blijven we in gesprek met ondernemers en krijgen we er langs die weg ook steeds nieuwe aandachtspunten bij. Dit Kabinet blijft zich de komende maanden dan ook inzetten op het oplossen van zoveel mogelijk knelpunten.

Het borgen van publieke belangen op een zo regelluwe manier blijft een belangrijke uitdaging. Ook zullen ondernemers een beroep op de overheid blijven doen om samen met hen te werken aan betere wet- en regelgeving en aan prettig contact met de overheid. Het hoort bij een toegankelijke en responsieve overheid om hiervoor open te blijven staan. Het is aan het volgende kabinet om dit beleid verder vorm te geven.